

CD JAZZ

Alleen aan de piano
Thelonious Monk

Creatieve geesten kun je in twee groepen opdelen. Ofwel zijn het vernieuwers die de grenzen van het maakbare aftasten om die te overschrijden, ofwel verdiepers die het bestaande exploreren. Thelonious Monk (1917-1982), een van de mythische jazzspelers uit de periode van na 1945, hoort ongetwijfeld bij de grensoverschrijdende vernieuwers. Nu nog zijn er grote vertolkers die schoorvoetend vertellen dat ze er 25 jaar over deden alvorens ze zich durfden te wagen aan Monks jazzstandaard *Round Midnight*.

Monks verrassende ritmewisselingen en melodische verrassingen zetten alle vanzelfsprekendheden van het jazzgenre telkens weer op losse schroeven. Op deze cd werden de eerste solo-opnamen van Monks pianospel gebundeld. Het is een welkome aanvulling van de eerdere dubbel, *Monk Alone*, die Columbia/Legacy uitbracht met opnames uit de periode 1962-1968.

Monk Solo toont de muzikant van zijn meest intieme kant. Hij

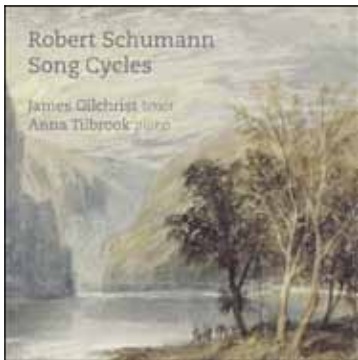
neemt kapot gespeelde nummers als *Tears Get in Your Eyes*, *Just a Gigolo* of *April in Paris* en breekt die melodieën open om ze vervolgens op een bevreedende manier weer ineen te zetten en helemaal nieuw te maken.

Dat vreemde deconstrueren en opnieuw opbouwen tot iets anders vinden we ook terug in Monks eigen composities, waarvan hij op beide cd's meerdere afwijkende versies speelt. Monk was een geweldig improvisator die niet snel tevreden was met het resultaat en er niet voor terugschrikte een muzikale vondst dagenlang te exploreren en te verfijnen tot hij er volstrekt van overtuigd was dat 'dit het was'.

Zijn tijdgenoten, onder wie ook talrijke jazzspelers, waren er soms van overtuigd dat Monk fouten maakte wanneer hij een bekende melodie openbrak. Ook zijn typisch haperende stijl oogstte veel misverstand, het leek of Monk aarzelend op zoek was naar de volgende noot. Zoecken deed Monk natuurlijk, maar zijn muziek is familie van Henry Moores sculpturen, waarin de gaten minstens zo interessant zijn als de gebeeldhouwde voorstelling. Thelonious Monk was een genie. Hij maakte stilte tot riskante muziek. (JC)

Thelonious Monk, *Monk Solo*. 1954-1961, 2 cd's met uitgebreid commentaar van Rémi Ramackers, Le Chant du Monde (distributie harmonia mundi), CMJ 874 2376 & 77, 22,50 euro.

CD KLASSIEK

Liefde van een dichter
Robert Schumann

Op 27 februari, *Rosenmontag*, sprong componist Robert Schumann (1810-1856) in een wanhoopsdaad in Düsseldorf in de Rijn. De man werd gered, maar de zelfmoordpoging maakte een einde aan zijn carrière als stedelijk muziekdirecteur zowel als aan zijn leven als componist.

Schumanns oeuvre is gekoppeld aan dat van een andere beroemde kunstenaar uit Düsseldorf, de dichter Heinrich Heine (1797-1856). In 1840 componeerde Schumann op basis van een bundel gedichten van Heine muziek voor twee liedcycli. Gedurende

dat jaar schreef de man overigens het ene lied na het andere.

De Britse tenor James Gilchrist en de pianiste Anna Tilbrook namen voor het label Linn drie liedcycli uit dat ene jaar op, waaronder beide met teksten van Heine. Vooral *Dichterliebe* (opus 48), met als opener *Im wunderschönen Monat Mai*, werd een van de meest geliefde werken van Schumann en bouwde ook mee aan de faam van Heine als de Duitse romantische dichter bij uitstek.

In 1933 gooiden de nazi's in Düsseldorf de boeken van Heinrich Heine op de brandstapel. Zijn leven lang had hij, weliswaar luthers gedoopt, immers verzwegen Jood te zijn. De liederen werden in de nazitijd uitgevoerd met als vermelding: „Dichter onbekend.” (EDS)

Robert Schumann, *Song Cycles*, door James Gilchrist (tenor) en Anna Tilbrook (piano), Linn, CKD474, 28,50 euro.

BOEK MAATSCHAPPIJ

Hoezo religie?
Walter Weyns & anderen

In *Gedoofde kaarsen en uitlaande vlammen*, een uitgave van de jonge uitgeverij Polis, overbruggen Vlaamse en Nederlandse academici meer dan een halve eeuw ontwikkelingen in samenleving en Kerk. Het is het eerste boek in een nieuw reeks *Hoezo religie* die onder leiding van de Antwerpse socioloog Walter Weyns de actuele

inzichten in en het debat over religie wil helpen voeden.

In dit eerste deel nemen de auteurs de secularisatie onder de loep. En wat blijkt? De tekens spreken elkaar tegen. Op hetzelfde moment dat kaarsen uitdoven, flakkeren elders de vlammen van het geloof op. De vraag naar de toekomst van de religie kan niet meer worden teruggebracht tot de vraag of er morgen religie in de samenleving zal bestaan, maar wel wat en hoe religie zal zijn. Het begrip secularisatie wordt daarom tot op het bot gefileerd.

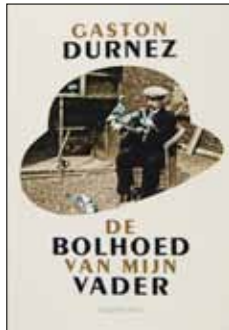
Staf Hellemans haalt een aantal foute veronderstellingen onderuit, zoals het idee van de terugkeer van religie of van voortschrijdende ontkerkelijking. In veel landen, zeker in Vlaanderen, is ontkerkelijking al bij al een recent fenomeen. Veel is nog onbekend. „Over vijftig jaar zullen we meer weten”, schrijft Hellemans. „Dan zal blijken of secularisatie een universeel dan

wel een westers fenomeen is. Ik gok erop dat het een universeel fenomeen zal zijn.”

De gedaanteverandering van religie vandaag wordt vergeleken met die andere transformatie in de mensengeschiedenis, die in het eerste millennium vóór Christus. De grote wereldgodsdiensten kregen toen vorm. Hellemans vermoedt dat ook de gedaanteverandering van religie die nu is opgestart eeuwen in beslag zal nemen. (EDS)

Walter Weyns (redactie), *Gedoofde kaarsen en uitlaande vlammen. De secularisatie onder de loep*, Polis, Antwerpen, 218 blz., 22,50 euro, ISBN 978 94 6310 038 0.

BOEK NON-FICTIE

Een jeugd in Vlaanderen
Gaston Durnez

Gaston Durnez, 87 intussen, werd geboren in Wervik, als zevende zoon in een arbeidersgezin met elf kinderen. Zijn jeugd bracht hij door in Vlaams-Brabant. Na het basisonderwijs in

Asse volgde hij twee jaar Praktische Handelsschool in Koekelberg en werkte hij een jaar als typist. Op 1 mei 1945 werd hij, schrijflustig als hij was, journalist bij de pas opgerichte krant *De Nieuwe Standaard*. Dat was het begin van een bijzondere carrière in de journalistiek.

Durnez' oeuvre bestaat uit ernstige geschiedschrijving – hij schreef de geschiedenis van de krant *De Standaard* evenals een biografie van Felix Timmermans – zowel als kronieken van het 'kleine' leven. Daarin past ook deze bundel jeugdmemories.

De auteur herschept de wereld van zijn jeugd in Vlaams-Brabant. Hij vertelt verhalen van wat de dichter Hubert van Herreweghen het „voetvolk” noemde, gewone mensen dus, met gewone verhalen. „In de lente van 1944

bleef mijn vader een dag thuis”, zo begint een van Durnez' verhalen. Ze zijn telkens opgebouwd als miniatuur, waarin in kleine dingen het grote drama van het leven oplicht.

Gaston Durnez wil een tijdsbeeld oproepen en bekijkt de wereld van weleer door de ogen van de tiener die hij was. Hij noemt het dan ook zelf „verhalen over herinneringen”. (EDS)

Gaston Durnez, *De bolhoed van mijn vader*, Polis, Antwerpen, 2015, 199 blz., 19,95 euro, ISBN 978 94 6310 019 9.

BOEK GESCHIEDENIS

Herstichte orde
John O'Malley

De Amerikaanse jezuïet John O'Malley, docent aan Georgetown University, is een van de belangrijkste kerkhistorici van vandaag. Zijn specialiteit is de ontwikkeling van Kerk en theologie in de zestiende eeuw. In 1993 schreef hij *The First Jesuits* (de eerste jezuïeten), dat vertaald werd in twaalf talen en een grondige analyse bevat van de persoonlijkheden van de groep rond Ignatius van Loyola.

In 2012 schreef O'Malley ook een geroemde 'biografie' van het Concilie van Trente (1545-1563). Door traditionalisten wordt dat concilie gebruikt als een soort

ijkpunt voor de traditie, maar O'Malley toonde aan dat Trente zelf creatief was om oplossingen te vinden voor taai binnenkerkelijke problemen.

Tussen de jezuïeten en de norbertijnen van uitgeverij Averbode bestaat er al langer een hechte band. Averbode gaf bijvoorbeeld de bronteksten uit van Ignatius, de stichter van de jezuïeten. Niet te verwonderen dat bij die norbertijnen nu ook de vertaling verschijnt van *The Jesuits. A History from Ignatius to the Present* (De jezuïeten. Hun geschiedenis van Ignatius tot heden) dat O'Malley vorig jaar liet verschijnen.

Volgens O'Malley is de jezuïetenorde vier keer gesticht en hersticht. In 1540 verbonden enkele oud-studenten van de universiteit van Parijs zich door een religieuze gelofte aan elkaar. Dat is de eerste stichting. Hun voorman, de Bask Ignatius, besliste omstreeks 1550 om van onderwijst de eerste zending en taak van de prille Sociëteit van Jezus te maken. Volgens O'Malley is dat de tweede stichting. In 1773 werd de orde afgeschaft door de paus. In 1814 werd ze hersteld, maar het heropgerichte instituut weerspiegelde de cultuur van de katholieke restauratie.

Een aantal vergaderingen na het Tweede Vaticaans Concilie legden heel andere accenten. Zo werd de dialoog met de andere godsdiensten naar voren geschoven, een ander beeld dan wat missie vandaag is. Toch gaat het telkens om dezelfde identiteit, omdat de jezuïeten zich blijven spiegelen aan de teksten uit de allereerste beginperiode.

Op de kافت van de Nederlandse vertaling prijkt paus Franciscus, de eerste jezuïetenpaus in de geschiedenis. Dat een jezuïet paus werd, wat in de loop der eeuwen onmogelijk leek, zou een nieuwe bladzijde zijn in de geschiedenis van de sociëteit. (EDS)

John W. O'Malley, *De jezuïeten. Hun geschiedenis van Ignatius tot heden*, Altiora, Averbode, 2015, 127 blz., 18,50 euro, ISBN 978 90 3174 090 1.